

บทที่ 6

ความเป็นธรรมและเท่าเทียมกันด้านเศรษฐกิจ

สังคมทุกวันนี้มีเงินเป็นอำนาจ トラバドที่ความแตกต่างในฐานะเศรษฐกิจยังมีระดับความไม่เท่าเทียมกันมากมายเช่นนี้ เงินก็มีอำนาจปิดปากได้ กำจัดเสรีภาพต่าง ๆ ได้ และใครขาดเงินก็ขาดโอกาสที่จะทำการได้เต็มที่ตามความสามารถของตน มรดกของสังคมนั้นเราจับไว้ปะปนกันหลายอย่าง บางรัฐบาลก็อ้างความไม่เท่าเทียมกันเข้าไปกุ่มการดำเนินการทางเศรษฐกิจเสียเองโดยตรง หวังว่าจะช่วยให้พลเมืองผู้มีฐานะเศรษฐกิจไม่ดีเปลี่ยนแปลงเพราะมีรายได้สูงขึ้นดังนั้นการสร้างความเท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจไม่ใช่การพยายามทำให้ทุกคนมีรายได้ใกล้เคียงกันให้ได้ แต่ควรหันมาเน้นแก้ปัญหาที่ว่า ทำอย่างไรทุกคนในสังคมจึงมีโอกาสเท่าเทียมกัน

ความไม่เท่าเทียมด้านเศรษฐกิจในสังคม

ความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจในสังคมมักเป็นเงื่อนไขที่เสริมกำลังให้กันและกัน ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่ผลประโยชน์ของความเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วตกอยู่ในเงื้อมมือของชนชั้นนำ การวางแผนรักษาอภิสิทธิ์เหล่านี้ไว้ก่อให้เกิดโครงสร้างทางการเมืองที่มีลักษณะกีดกันและถูกรอบงำจากชนชั้นนำอำนาจนิยม เกือบตลอดช่วงเวลาที่มีความเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว นับตั้งแต่ทศวรรษ **1950** เป็นต้นมา ระบอบการปกครองแบบอำนาจนิยมครอบงำประเทศ ส่งเสริมระบบทุนนิยมและฟุ้งฟักชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกลาง ในขณะที่เดียวกันก็จำกัดสิทธิทางการเมือง ความเติบโตทางเศรษฐกิจช่วยลดความยากจนก็จริง แต่ความไม่เท่าเทียมยังคงมีอยู่สูง

“ความเท่าเทียมของเงื่อนไขโดยรวม” คือรากฐานของประชาธิปไตยแบบอเมริกัน สำหรับประเทศไทยนั้นตรงกันข้าม เพราะค่านิยมของประชาธิปไตยแบบไทยๆ ก็คือ ความไม่เท่าเทียมของเงื่อนไขโดยรวม ความไม่เท่าเทียมของประเทศไทยมีอิทธิพลอย่างล้นเหลือและซับซ้อนวิถีทั้งหมดของสังคม

สรุปได้ว่าความไม่เท่าเทียมด้านเศรษฐกิจในสังคมเกิดจากผลของการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วนับตั้งแต่ทศวรรษ **1950** ภายใต้ระบบเศรษฐกิจเสรีทุนนิยมที่ให้ความสำคัญกับทุนและเจ้าของทุน การพัฒนาเศรษฐกิจในขณะที่ประชาชนยังไม่มี ความเท่าเทียมกันด้านทุนผลที่เกิดขึ้นทำให้ผู้ที่ เป็นเจ้าของทุนจะได้รับประโยชน์มากที่สุด และประชาชนที่ไม่มีหรือเป็นเจ้าของทุนจะไม่ได้ รับผลตอบแทนที่เท่าเทียมกัน

ปฏิกริยาต่อความไม่เท่าเทียมด้านเศรษฐกิจในสังคม

1. เป็นเรื่องทางชีววิทยา คนเราเกิดมามีความสามารถที่แตกต่างกัน

2. เป็นเรื่องการเลี้ยงดู

3. เป็นเรื่องกลไกตลาด เมื่อเด็กเหล่านี้เติบโตขึ้นอยู่ในวัยทำงาน

ความสามารถหรือทุนมนุษย์ที่แตกต่างกัน จะถูกประเมินด้วยตลาด

4. เป็นเรื่องของโชคถึงจะมีทุนมนุษย์เท่ากัน คนที่ไปอยู่ถูกที่ถูกลงเวลา ก็มีสิทธิประสบความสำเร็จได้มากกว่านายเชิงนโยบาย

สรุปได้ว่าความไม่เท่าเทียมด้านเศรษฐกิจในสังคมก่อให้เกิดปฏิกริยาความขัดแย้งระหว่างผู้ที่ขาดแคลนและมั่งมี ทำให้มองได้ว่ากลไกการจัดสรรทางสังคมของรัฐไม่มีความเป็นธรรม คนที่ได้เปรียบทางสังคมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนมากกว่าขณะที่คนด้วยโอกาสจะขาดแคลนอยู่ตลอดเวลา เกิดการกดขี่ระหว่าง

ชนชั้นในสังคม

การปฏิรูปด้านเศรษฐกิจเพื่อความป็นธรรมในสังคมของไทย

ประเทศไทยมีความขัดแย้งทางการเมืองที่เชื่อว่ามีสาเหตุเชื่อมโยงกับความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจและสังคม หลายฝ่ายรวมทั้งรัฐบาลออกมาขานรับแนวทางในการปฏิรูปการเมืองและการสร้างความปลอดภัย โดยการปฏิรูปเศรษฐกิจและการจัดระบบสวัสดิการพื้นฐานให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง โครงการวิจัย “การปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อความป็นธรรมในสังคม” มีเป้าหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้และความตระหนักของสังคมให้เห็นความสำคัญของการสร้างความปลอดภัยทางเศรษฐกิจและสังคม

สิ่งหนึ่งที่ไทยแตกต่างจากประเทศเอเชียอื่นๆคือ ประเทศไทยไม่เคยเป็นอาณานิคมมาก่อน ดังนั้น การจะใช้นโยบายสร้างรัฐสวัสดิการเพื่อเป็นเครื่องมือสร้างอัตลักษณ์และความเป็นหนึ่งเดียวของชาติดังนั้นปัญหาสังคมต่างๆ จึงเป็นตัวบ่งชี้ว่า รัฐไทยต้องขยายการประกันสวัสดิภาพของประชาชน

ผลกระทบของความไม่เท่าเทียมด้านเศรษฐกิจที่มีต่อประเทศ

ความไม่เท่าเทียมด้านเศรษฐกิจที่มีต่อประเทศทำให้เกิดปัญหาความยากจน ประเทศที่มีพลเมืองยากจนมากทำให้การพัฒนาประเทศไม่สามารถขับเคลื่อนไปได้ ประชาชนยากจนไม่สามารถดูแลชีวิตพื้นฐานของตัวเองได้ขาดสมดุลที่เกิดจากความจำเป็นในการต้องอพยพย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองเพื่อให้ได้รับโอกาสที่ดีกว่า ทำให้เกิดความแออัดในเขตเมือง เกิดชุมชนสลัม การเพิ่มขึ้นของอาชญากรรมและการลดลงของความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เกิดปัญหาประชากรด้วยคุณภาพ ประเทศขาดแคลนแรงงานคุณภาพในการสร้างผลผลิต การพัฒนาเศรษฐกิจไม่สามารถพัฒนาได้เพราะประชาชนยากจนไม่สามารถมีกำลังซื้อส่งผลให้การผลิตไม่ก้าวหน้า และส่งผลไปยังศักยภาพของประเทศถดถอยไม่สามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ

รูปแบบการกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจ

การแข่งขันทางเศรษฐกิจบางครั้งละเลยการกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจ เศรษฐกิจทุนนิยมเน้นการแสวงหาความมั่งคั่งและความสะดวกสบายของปัจเจกบุคคลเป็นหลักเน้นการขยายตัวและการเติบโตทางเศรษฐกิจ การเพิ่มรายได้ของปัจเจกบุคคล การกระตุ้นการบริโภค และการลงทุนที่มีเป้าหมายต้องได้ทุนคืนพร้อมกำไร ทำให้การลงทุนเพื่อกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจไม่เกิดขึ้นเพราะไม่มีผลกำไรกลับคืนมา ดังนั้น การกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจจึงเป็นหน้าที่ของรัฐในการขยายรัฐสวัสดิการ การลงทุนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคม การกระจายรายได้ และการขยายโอกาสทางการศึกษา

การแทรกแซงจากรัฐเพื่อความเป็นธรรมและเท่าเทียมทางเศรษฐกิจ

ในปัจจุบันแต่ละรัฐจะใช้กฎหมายเข้าแทรกแซงเพื่อสร้างความเป็นธรรมและเท่าเทียมทางเศรษฐกิจมากที่สุดการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาความยากจน อาจทำได้ 2 ทาง คือ

1) การให้ความเสมอภาคทางโอกาสตามกฎหมายแก่คนยากจน โดยการยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่ทวีปัญหานี้หรือเป็นอุปสรรคต่อการแก้ปัญหานี้เพื่อให้คนยากจนสามารถช่วยตนเองในทางเศรษฐกิจได้

2) การใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือระดมความช่วยเหลือจากประชาชนทุกฝ่ายในการแก้ปัญหาคความยากจน โดยใช้มาตรการทางการคลังและภาษีอากรในการจูงใจ

ทฤษฎีว่าด้วยการแทรกแซงจากรัฐเพื่อความเป็นธรรมและเท่าเทียมทางเศรษฐกิจ

ประการที่หนึ่ง หน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากรของสังคมเพื่อผลิตสินค้าหรือบริการสาธารณะ

ประการที่สอง หน้าที่กระจายรายได้และความมั่งคั่งของสังคม เพื่อให้สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นได้แจกจ่ายให้ประชาชนทุกคนได้ใช้กันอย่างทั่วถึง

ประการที่สาม หน้าที่ในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เพื่อให้การจัดสรรการใช้ทรัพยากรของสังคมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและการกระจายรายได้ของสังคมเป็นไปอย่างยุติธรรม

ดังนั้นนักวิชาการจึงได้มีการพัฒนาแนวคิดหรือทฤษฎีที่สนับสนุนว่ารัฐมีอำนาจที่จะเข้าแทรกแซงการดำเนินธุรกิจของภาคเอกชน ซึ่งแต่ละทฤษฎีได้สะท้อนกรอบแนวความคิดพื้นฐานที่ค่อนข้างจะแตกต่างกัน สรุปได้ดังนี้

ทฤษฎีว่าด้วยการแทรกแซงจากรัฐเพื่อความเป็นธรรมและเท่าเทียมทางเศรษฐกิจ

ประการที่หนึ่ง หน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากรของสังคมเพื่อผลิตสินค้าหรือบริการสาธารณะ

ประการที่สอง หน้าที่กระจายรายได้และความมั่งคั่งของสังคม เพื่อให้สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นได้จำหน่ายแก่ประชาชนทุกคนได้ใช้กันอย่างทั่วถึง

ประการที่สาม หน้าที่ในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เพื่อให้การจัดสรรการใช้ทรัพยากรของสังคมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและการกระจายรายได้ของสังคมเป็นไปอย่างยุติธรรม

ดังนั้นนักวิชาการจึงได้มีการพัฒนาแนวคิดหรือทฤษฎีที่สนับสนุนว่ารัฐมีอำนาจที่จะเข้าแทรกแซงการดำเนินธุรกิจของภาคเอกชน ซึ่งแต่ละทฤษฎีได้สะท้อนกรอบแนวความคิดพื้นฐานที่ค่อนข้างจะแตกต่างกัน สรุปได้ดังนี้

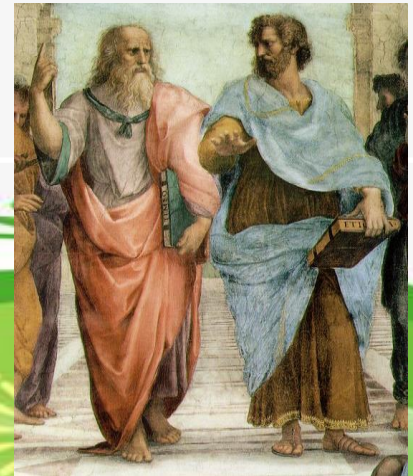
1. ทฤษฎีประโยชน์สาธารณะ (**Public Interest Theory**) อדם สมิท (Adam Smith) กล่าวว่า หลักประโยชน์สาธารณะ หมายความว่า ความอยู่ดีกินดีโดยรวมอย่างไรก็ตามหลักประโยชน์สาธารณะก็ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง ทั้งทางด้านนโยบาย การเมือง และกฎหมายว่ายังขาดความชัดเจนในทางปฏิบัติแล้ว

2. ทฤษฎีทางเลือกของสาธารณะ (**Public Choice Theory**) หลักทางเลือกสาธารณะมีรากฐานมาจากรัฐศาสตร์ แต่ก็ได้ขยายอิทธิพลเข้ามามีบทบาทในเรื่องการกำกับดูแลค่อนข้างมากในยุคห้าหกสิบปีหลัง โดยอยู่บนสมมุติฐานว่ามีความยุ่งยากซับซ้อนในการตัดสินใจทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย จึงพยายามอธิบายวิธีการตัดสินใจของรัฐบาล

3. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การกำกับดูแล (**Economic Theory of Regulation**) ผลของการกำกับดูแลจึงมักเป็นการคุ้มครองผู้ประกอบการรายเดิมในตลาดเป็นส่วนใหญ่

4. ทฤษฎีการบริหารงานของรัฐ (**Public Administration Theory**) ทฤษฎีการบริหารงานของรัฐกลับมองว่า การที่รัฐเข้าไปแทรกแซงการดำเนินการของภาคเอกชนก็เพราะว่า รัฐต้องเข้าไปกำกับดูแลเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมหรือให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐ

สรุปได้ว่านอกจากสี่ทฤษฎีพื้นฐานที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีทฤษฎีอื่นอีกที่พยายามอธิบายการเข้าแทรกแซงของรัฐ เช่น ทฤษฎีสถาบัน (**Institutional Theory**) ที่ให้ความสำคัญกับสถาบันที่ทำหน้าที่กำกับดูแลและความสัมพันธ์กับผู้เกี่ยวข้องอื่นในตลาดและสังคม

การจัดการรัฐสวัสดิการ

จिनสเบิร์ก (Ginsburg) ได้กล่าวไว้ว่า “รัฐสวัสดิการ (Welfare State) เป็นการครอบคลุมถึงบริการสาธารณะที่รัฐจัดให้ เพื่อสนองความต้องการจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์

บอร์ตัน อัลเลน (Burton Allen) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีรัฐสวัสดิการ (Welfare State Theory) โดยเสนอว่า ทฤษฎีนี้เชื่อว่าสถานภาพและบทบาทขององค์การประชาสังคมขึ้นอยู่กับความสามารถของรัฐในการให้สวัสดิการสังคมแก่ประชาชน

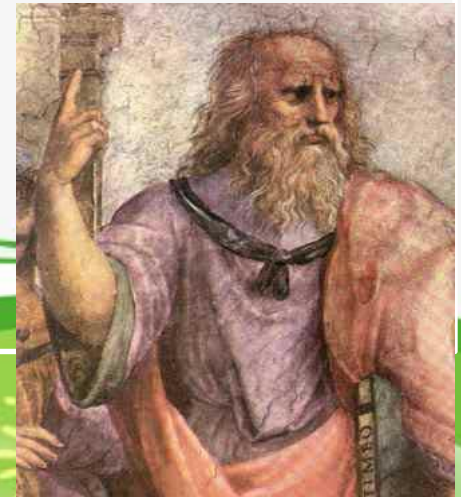
สรุปได้ว่ารัฐสวัสดิการ หมายถึง รูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยรูปแบบหนึ่ง ที่รัฐจะเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการดูแลบริหารจัดการให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสในการเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

ที่มาของรัฐสวัสดิการ เป็นปรัชญาความเชื่อเรื่องบทบาทหน้าที่ของรัฐ
การสร้างรัฐสวัสดิการ การจะจัดสรรทรัพยากรทางสังคมจึงต้องมีการชดเชย
ให้กับผู้ที่มีจุดเริ่มต้นที่เสียเปรียบตั้งแต่กำเนิด อันเป็น ที่มาของหลักการแบกรับ
โชคราะห์ร่วมกันของคนในสังคม ส่งผลให้รัฐสวัสดิการของแต่ละประเทศมีรูปแบบ
ที่ ต่างกันออกไป ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 กลุ่มคือ

ก. รัฐสวัสดิการแบบเสรีนิยม (Liberal Welfare States)

ข. รัฐสวัสดิการแบบวิสาหกิจนิยม (Corporatist Welfare States)

ค. รัฐสวัสดิการแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย (Social Democratic Welfare States)

บทสรุป

ความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจในสังคมเกิดจากการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่ประชาชนแต่ละคนมีปัจจัยการผลิตที่ไม่เท่าเทียมกัน ทำให้เกิดการแบ่งแยกชนชั้นของประชาชนโดยมีความไม่เท่าเทียมเป็นเงื่อนไข ดังนั้น จะต้องมีการปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม การสร้างความเท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจไม่ใช่การพยายามทำให้ทุกคนมีรายได้ใกล้เคียงกันให้ได้ แต่เป็นการสร้างความเป็นธรรมขั้นพื้นฐานให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตตนเองให้ได้และเป็นปกติสุข ดังนั้นรัฐสวัสดิการจึงเป็นรูปแบบการแทรกแซงระบบเศรษฐกิจของรัฐเพื่อสร้างความมั่นคงทางชีวิตให้กับประชาชน